

13

1781, 2

14

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA
DE

VVLNERATIONVM
SATISFACTIONE

E GERMANORVM LEGIBVS
CAVTE DERIVANDA

P. 447.

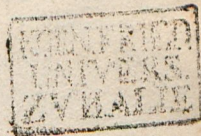
QVAM
DIVINIS AVSPICIIS
AVCTORITATE
INCLYTI ICTORVM ORDINIS
PRO LICENTIA
SVM MOS IN VTROVQVE IVRE HONORES
AEQVE AC PRIVILEGIA DOCTORALIA
RITE CONSEQVENDI
PVBLICE DEFENDET
IOANNES ANDREAS FRIEDERICH
NORIMBERGENSIS

D. xxx APR. c1810cclxxxi

ALTDORFII

IMPRESSVM LITTERIS MEYERIANIS

197

1781
DISSERTATIO IN ADOLESCENTIA IURIDICA
DE
VULNERATIONVM
SATISFACTIONE
E GERMANORVM LEGIBVS
CAUTE DERIVANDA

QVAE
DIVINIS AVSPICIIS
AVCTORITATE
INCLYTI ICTORVM ORDINIS
PRO LICENTIA
SVMMO IN VTROVQVE IURE HONORE
AEGVE AC PRIVILEGII DOCTORALIA
HIC CONSEQUENDI
PVBLCI DEFENDET
IOANNES ANDREAS FRIEDRICH
NORMBERGENSIS

IN XXX ATQ. CLIOCCXXXI

ALTDORFI

LEONHARDI LITTEAE HERZOGI

SACRI ROMANI IMPERII
PERILLVSTRIS AC LIBERAE
REIPVBLICAE
NORIMBERGENSIS
S E N A T V I
SPLENDIDISSIMO
PERILLVSTRIBVS
AC GENEROSISSIMIS DOMINIS
D O M I N I S
D V V M V I R I S
T R I V M V I R I S
S E P T E M V I R I S
C O N S V L I B V S
S E N A T O R I B V S
P A T R I B V S P A T R I A E
O P T I M I S
G R A T I O S I S S I M I S
L I T T E R A R V M P R O T E C T O R I B V S
M A E C E N A T I B V S S V I S
I N D V L G E N T I S S I M I S

REGIMEN FELICISSIMUM ET TRANQVILLVM
INCOLVMITATEM INCONCVSSAM
ET
VITAM LONGAEVAM
GENEROSISSIMARVM FAMILIARVM
SALVTEM AC PERPETVITATEM
A
DEO OPTIMO MAXIMO
PIE ADPRECATVRVS
D. D. D.
TANTORVM NOMINVM

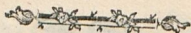
CULTOR DEVOTISSIMVS
IO. ANDREAS FRIEDERICH
NORIMBERGENSIS

§ 1.

INTROITVS.

Inter varias illas, quas Iurisprudencia nostra passa est, atque ad huc patitur, perturbationes, incongrua diuersarum legum, de eadem re quidem disponentium, aut sub diuersis societatis ciuilibus incrementis ac formulis compositarum applicatione et iuris praesertim romani, germanici atque canonici commixtione, nescio an ulla alia maiorem iuris fluctuantis incertitudinem effecerit, quam uariarum remediorum ad uindicandas iniurias, et laesorum satisfactionem priuatam tendentium, confusio. Statuimus, processum inquisitorio iam dudum in Germania introducto, cuius Iudici facultatem competere, propria autoritate et sine ullius accusatione iniurias poena coercendi, eoque ipso modo salutem publicam, pa-

etque scrupulosiori custodia, quam quidem, cura omni non nisi
 priuatorum arbitrio relicta, expectari potest, tuendi. Prostant
 deinde ex romanis legibus uaria remedia rei persecutoria, ad re-
 stitutionem damni, laeso illati, tendentia. Praeterea autem in iis-
 dem non solum legibus, sed et germanicis traduntur aliae adhuc
 persecutionum species, ad poenas priuatas exigendas comparatae,
 sed ad primordia societatis ciuilibus, ubi libertatis naturalis studium
 praeualuit, et omne publicae potestatis augmentum inuidia exce-
 ptum, efformatae. Iam uero in tanto iuris conflictu, cum insu-
 per ad pacem inter feruidos utriusque iuris defensores restauran-
 dam ex utroque nonnunquam placita simul reciperentur, mirari
 haud debemus, si iniuriarum saepe triplici aut ulteriori iurga caedi
 uideatur, quamuis ob mutatam temporis rationem haud efficaci-
 atque hodierno poenarum fini parum accomodata. Sed missa ge-
 neraliori huius rei inspectione, ad eam nunc quaestionem curatius
 indagandam me conuerto, cui praesentes pagellae destinatae sunt,
 num scilicet uulnerans ad pretium quoddam pro doloribus a uul-
 nerato passis soluendum teneatur. Occasionem huic quaestioni,
 a Iuris antiquioribus iam agitatae^a), sed nondum tamen satis ex-
 cussae, denuo retractandae nuper dedit celeberrimus **QUISTOR-**
PIUS peculiari commentatione: *Ob derjenige, der ohne sein Ver-*
schulden verwundet oder geschlagen worden, unter dem Namen des
Schmerz-

Schmerzgeldes eine Vergütung zu fordern berechtigt seye ^{p^b}) ubi sententiam suam olim negativè propositam ^c) ita immutavit, ut nunc sine omni limitatione vulnerantem non solum ad impensas curae, damnaque operarum cessantium, quae sub actione legis aquiliae utili iure quoque romano comprehenduntur, refundenda; sed et ad pretium quoddam vulnere *pro doloribus* soluendum, cuius determinatio et moderatio praecipue ab arbitrio iudicis pendeat, condemnandum esse censeat, nisi hic propria culpa occasionem dederit.

a) Conf. PETR. MÜLLER *de pecunia doloris*.

b) Extat in den Beiträgen zur Erläuterung verschiedener mehrentheils unentschiedener Rechtsmaterien aus der bürgerlichen und peinlichen Rechtsgelahrheit, P. II. Rostok und Leipzig 1778, num. 7. p. 116.

c) Grundsätze der teutschen peinlichen Rechts. Edit. de a. 1770. §. 259.

§ II.

RATIONES CELEBERRIMI QVISTORPII PRAECIPVAE RECENSENTVR.

Nempe ad stabiliendam affirmatiuam illius quaestionis decisionem sequentibus praecipue utitur rationibus et argumentis celeberrimus QVISTORPIVS, et quidem prouocat I. ad communem fori usum atque uniformia Ictorum maximi nominis testimonia,

flimonia, quibus pro satis comperto ac euicto haberi possit, ueterum Germanorum morem, quo solemne semper fuit uulneratis, compositionem quandam seu emendam, sub uariis nominibus occurrentem a uulnerante exigere, usque ad nostra tempora esse custoditum, et continua Praxi seruatum. Neque etiam negari potest, de hodierna illius iuris germanici applicatione innumeras extare decisiones practicas pecuniam doloris adiudicantes *).

II. Alterum argumentum depromitur ex Constitutione criminali Carolina, ubi de remediis aduersus iudicem competentibus ita Imperator differit:

Wo nit zuvor redlich Anzeigung der Missethat, darnach man fragen wollt, vorhanden, und beweist wurde, soll niemants gefragt werden. — Wo auch eyniche Oberkeyt oder Richter ein sollichen übersüren, sollen die dem, so also wider recht on die bewisen Anzeigung gemartert wer, seiner schmach, schmerzen, kosten und schäden der Gebir ergezung zutbun schuldig sein. Es soll auch keyn Oberkeyt oder Richter im disem Fall keyn vrbede belffen schützen oder schirmen, das der gepeinigt sein schmach, schmerzen, kosten und schaden mit recht, doch alle thätliche handlung ausgehlossen, wie recht, nicht suchen möge.

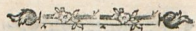
unde etiam a Iudicis iniuria multo magis ad alias concludi possidetur. Denique III. tale dolorum pretium putat facillime con-

conciliari posse cum actione iniuriarum aestimatoria legibus romanis fundata. Constat enim, Praetores, postquam taxationes iniuriarum in XII. tabb. definitae in defuetudinem abierunt, permisisse illis, qui iniurias passi sunt, eas aestimare, ut iudex uel tantum reum condemnet, quanti iniuriam passus aestimauerit, uel minoris, prouti ei uisum fuerit. *In summa enim sciendum de omni iniuria eum, qui passus est, posse uel criminaliter agere uel ciuilitur. Et, si quidem ciuilitur agitur, aestimatione facta, secundum quod dictum est, poena reo imponitur c).* Qualis aestimationis facultas, praeter criminale iudicium, lege quoque Cornelia speciatim in iis casibus laeso competere debuit, si quis pulsasset aliquem, uel uerberasset, aut in domum alienam ui intrasset d). Iam uero, cum licuit iniuriae aestimatio, a quouis simul dolorum passorum rationem habitam fuisse, facile existimandum est.

- a) SIMON A GROENEWEGEN *de legibus abrogatis in Hollandia ad Dig. L. IX. t. 2 et 3.*
 VOETIUS *Comment. ad D. t. ad leg. aquil. § XI.*
 STRYK *in V. M. ad eund. tit. § 10.*
 CARPZOVIVS *Pract. rer. crim. qu. 99 num. 43.*
 I. S. F. BOEHMER *in obs. ad CARPZOVIVM qu. 99 obs. 1.*
 V. VVFFENDORF *Obs. iur. univ. T. IV obs. 51.*
 MEISTERI *rechtliche Erkenntnisse und Gutachten in peinlichen Fällen dec. 30 n. 22.*
 KOCHIVS *Inst. iur. crim. § 426.*
- b) C. C. C. a. 20.

B

c) L. 7.

c) L. 7. 8. 9. et 10 I. *de iniuriis.*

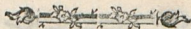
d) L. 37 D. *de iniuriis.*

§ III.

IMPUGNATUR ILLA SENTENTIA, ET IN QVO GENVINVS
CONTROVERSIAE STATUS CONSISTAT,
DISQVIRITVR.

Quamvis autem pretii huius pro doloribus a vulnerato passis
adiudicandi tam usus forensis, quam obligatio communis ex ar-
gumentis huc usque prolatis satis patere uideantur, illi tamen
cel. QVISTORPII sententiae obstant uaria dubia, quae tanti
momenti sunt, ut penitiorum atque modestam eorum indagatio-
nem Specimine inaugurali edendo haud plane indignam fore,
putauerim. Sed ante omnia genuinus controversiae status cura-
tius fermandus est. Nempe plerique, in quorum scriptis huius
rei mentionem factam reperi, diuersas plane causas, scilicet cica-
tricum acceptarum, atque deformitatis aestimationem cum dolo-
rum computatione admodum confundunt, et quod intuitu prioris
membrum principiis rationabilibus conuenire, et, si non legibus ro-
manis, Germanorum tamen moribus usque forensi comproba-
tum esse censent, idem et intuitu posterioris indistincte tradunt.
Eadem ratione alii, cum pro doloribus aestimationem quandam
adiudicandam esse negant, simul etiam cicatricum et deformitatis
pretium

pretium simpliciter reiciunt. Ego uero insignem inter utraque momenta diuersitatem animaduerti, et quidem nonnunquam cicatricum deformitatisque calculum instituendum, dolorum autem pretium simpliciter negandum esse, puto. Tendit enim actio rei persecutoria legis aquiliae utilis non solum 1) ad impendia curationis, et 2) damna ex operis carentibus et carituris oriunda^{a)}, sed et 3) ad reliqua damna refarcienda, occasione uulnerationis passa^{b)}. Iam uero, quamuis leges romanae innuant, *cicatricum* aut *deformitatis* nullam esse aestimationem, quoniam liberum corpus talem non recipiat, id tamen Iuris romanis in mentem tantum uenit, absolutam membrorum aestimationem ad certum quoddam pretium, quale circa animalia et feruos uenditioni obnoxios locum habuit, fieri non posse. Cum autem occasione cicatricis aut deformitatis uulneratione acceptae, aliud quis damnum simul passus est, tum et damni huius et quod ad interesse spectat, aestimationem fieri et reparationem peti potuisse, ex tota iuris ac speciatim legis aquiliae analogia dubitari uix potest^{c)}. Hinc recte infertur, non solum uirgines aut uiduas, quibus forma pro dote est, occasione nubendi eo modo defraudatas, sed et uiros ac iuuenes pro re nata damni aestimationem instituere posse, quae tamen inepte cicatricis aut deformitatis pretium uocatur, quum ea tantum damna, quae occasione talis

uulnerationis concurrunt, in computum ueniunt, ideoque casus innumeri existere possunt, ubi ob cessans tale damnum cicatricum et deformitatis tamen, quantacunque sit, ratio non habeatur. Sed ad eam classẽ neutiquam dolores, quibus patrimonio et quaestui nil decedit, eorumue computatio spectant, quam hodie simpliciter negandam esse, in sequentibus ulterius demonstrabo.

a) L. 7 et 13 D. ad L. aquil.

b) L. 3 D. si quadr. pauper, fec. dic.

c) Habetur enim in lege aquilia non solum perempti aut uulnerati corporis ratio, sed et eius damni, quod illius occasione datum est L. 21 § 2 D. ibid. § 10 I. h. t. ueluti si quis ex comoedis aut symphonicis aut gemellis aut quadriga aut ex pari mularum unum uel unam occiderit, non solum perempti corporis aestimatio faciendã est, sed et eius ratio habenda, quo cetera corpora depretiata sunt, L. 22 § 1 D. ibid. § 10 I. eodem, uel si seruum heredem institutum ante quis occiderit, quam is iussu tuo hereditatem adierit, non tantum serui occisi, sed et hereditatis amissae ratio habenda est. L. 23 pr. § 1 et 2 D. eodem.

§ IV.

ORIGO PRETII, QVOD IN GERMANIA das Schmerzgeld VOCATVR.

De iustitia uel iniustitia pretii pro doloribus a uulnerato passis adiudicari soliti, quod uulgo *Schmerzgeld* uocatur, solidum iudi-

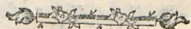

iudicium ferri uix potest, nisi ad origines illius inuestigandas ante omnia nos conuertamus. Illae uero ex eodem fonte deriuandae sunt, unde generatim et reliquae compositiones pecuniariae ortum traxerunt. Notissimum est, ueteres Germanos, qui nunquam fere, nisi cum externa quaedam uis repellenda esset, communibus familiarum confoederatarum, consiliis uiribusque egerunt, atque societatis ciuilibus imaginem repraesentarunt, intus nulla fere uincula ciuilia admisisse; sed libertatis naturalis studium ad extremum usque gradum coluisse^{a)}. Ergo, cum in tali republica, quae, externa tantum necessitate urgente, societatis ciuilibus seu potius confoederationis ostendit characteres, quaeuis iterum familia proprium statum formaret, facile existimari potest, inter cuiusuis familiae confortes Patremfamilias auctoritate sua pleraque constituisse, diuersarum autem familiarum lites eadem ratione modoque, quo gentes iura sua tuentur, bello armisque fuisse finitas^{b)}. Hinc ea tantum facta, unde aduersus integrum familiarum systema hostilis apparebat animus, publicae omnium uindictae subiecerunt, ideoque TACITVS refert proditores et transfugas supplicio, publica auctoritate illato, facinus fuisse^{c)}, quod tamen iterum magis belli quam poenae proprie talis habuit speciem. Circa reliqua facta hostilia, quibus singulae tantum petebantur familiae, speciatim homicidia, uulnerationes etc. nullam admisit publicam animaduersionem

nem imperfectus rudiorum hominum, ad quaeuis instituta, saluti
 publicae firmandae inferuentia, stupentium, deinde metuentium,
 nexus, quorum omnium nemo, nisi ipse laesus cum illius familia
 uindictam bello priuato tam diu aduersus alterum exercuit, donec
 alterutra familia uictoriam reportauerit, eaque ratione aut simili
 malo inflictio sanguinis uindicta exfatiata uel satisfactione pecuniaria
 familiae laesae pro damno illato praeslita pax restituta fuerit ^d).
 Hinc ad omnes laesionum ac uulnerationum species applicanda
 sunt, quae TACITVS ^e) commemorat: *suscipere tam inimicitias
 seu patris seu propinqui, quam amicitias necesse est. Nec implaca-
 biles durant — luitur enim homicidium certo armentorum ac peco-
 rum numero, recipitque satisfactionem uniuersa domus, utiliter in pu-
 blicum, quia periculosiores sunt inimicitiae iuxta libertatem.* Clarius
 autem item scriptor ait: *sed et delictis leuioribus pro modo poena-
 rum equorum pecorumque numero conuicti multantur* ^f). Postquam
 enim sequenti tempore antiqua familiarum systemata in societa-
 tis ciuilibus atque reipublicae formulam magis coaluere, et, inuen-
 tis magistratibus auctisque eorum iuribus, imperium quoddam ci-
 uile magis conspicuum fuit, deinde et inueterata illa consuetudo,
 nullis limitibus, nisi quos uirium infirmitas posuit, circumscri-
 pta, illud uitium intolerabile, ad euertenda quaeuis societatis in-
 euntis incrementa tendens, progenuit, quod illius inimicitiae bel-
 lique

lique priuati effectus ad uniuersae nonnunquam familiae, imo interdum innocentis ruinam ultra finem perennarent, tum magistratus sensim sensimque inuecti, iungendo belligerantium animos ad certam transactionis summam, arbitros primum, deinde, magis magisque in praecipuos uulnerationum casus certam atque perpetuam membrorum aestimationem definientes, iudices tandem egerunt, ad quam exigendam ex laesi bonis, si iudicis auxilium in promptu haud erat, aut non sufficiebat, ne tunc quidem, uinculis ciuilibus arctius constrictis, belli priuati facultas cessauit ^g). Igitur in antiquis legum germanicarum compilationibus speciatim SALICAE ^h), RIPVARIORVM ⁱ), ALAMANNORVM ^k), BOIVARIORVM ^l), BVRGVNDIONVM ^m), FRISIONVM ⁿ), SAXONVM ^o) etc. ad ridiculam usque subtilitatem determinatum inuenimus ^p), quid pro quauis uulneratione corporisque mutilatione pacis et redimendae persecutionis causa solui debeat, quorum tamen genuinam rationem obseruauit cel. SCHMIDIVS, qui de ea uulnerum aestimatione ita eleganter differit ^q), *die Teutsche unterscheiden sich durch die erstaunliche Zergliederung der Unbilden, wie z. e. der Ersaz muß gemacht werden, bey einer jeden Art der Verletzung am Körper, die nur zu erdenken ist, wie wann Blut vergossen worden, wann der verletzte Theil nur blau geworden, wann ein Bein herausgegeben, wann ein Bein gebrochen, wie es mit mit stechen,*

stechen, hauen, schlagen zu halten, wann ein Aug, Obr, Finger verletzt worden etc. diese Art der Gesetzgebung war ohne Zweifel eine Folge der noch ziemlich rohen und unbändigen Freyheit der Nation. Um sie an Gerichte zu gewöhnen, mußte dem Richter so wenig zu thun übrig bleiben, als nur immer möglich war. — Neque uero talem iniurias uindicandi modum maioribus nostris proprium fuisse, existimandum, ex quo non solum apud Romanos¹⁾, sed et inter Athenienses²⁾ et Israelitas³⁾ olim circa uulnerationem idem talionis ius, bellique priuati redemptioni tamen pecuniariae obnoxium obtinuisse, euictum est.

a) Conf. AD. FERGUSON *Versuch über die Geschichte der bürgerl. Gesellschaft.* Leipzig 8. 1768 P. II. ib. *Von der Geschichte roher Nationen.*

b) TACITUS de M. G. c. 10. Hinc eleganter cel. MOESERUS in der *Osnabrückischen Geschichte.* P. I. edit. nou. de a. 1780. p. II. ait: Jeder Hof war gleichsam ein unabhängiger Staat, der sich von seinem Nachbar mit Krieg oder Friede schied. Jeder Haus-Vater handhabte seinen eigenen Hausfrieden, und wie sie sich mehrerer Sicherheit halber verbanden, ward diese Befugniß nicht aufgebohen. Keine Obrigkeit und vielleicht nicht einmal eine gemeine Gottheit erstreckte sich in eines Mannes Wehre.

c) TACITUS c. 12.

d) Optime Germanorum mores hac in re illustrauit. IO. CHRIST. MAIERUS in *hystoria iuris germ. antiquissimi circa homicidium,* Ienae 1770.

e) TA.

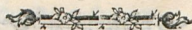
- e) TACITVS C. 21.
- f) *Idem* c. 12.
- g) conf. ROBERTSON *Geschichte der Regierung Kaiser Karls V.* edit. nov. Remeri, Braunschweig 1778 P. I. p. 63 sq.
- h) c. 20. apud GEORGISCH *in corpore iur. germ. antiqui* p. 47 sq.
- i) t. 1—6 *Ibid.* p. 150.
- k) t. 59. *Ibid.* p. 222 sq.
- l) t. 3. *Ibid.* p. 277.
- m) t. II. *Ibid.* p. 349. t. 48. p. 372.
- n) *addit.* t. 2. *Ibid.* p. 434.
- o) t. I. *Ibid.* p. 454.
- p) ratio perspicua est ex Prologo legis Salicae: *placuit atque conuenit inter Francos et eorum proceres, ut propter seruandum inter se pacis studium omnia incrementa ueterum rixarum rescare deberent, ut iuxta qualitatem causarum actio criminalis sumeret terminum.*
- q) *Geschichte der Deutschen* P. I. Iilm 1778 p. 187.
- r) *leg. XII Tab. VII si membrum rupsit, ni cum eo paicit, talio esto.*
- s) PETITI *Leges Att.* L. VII t. 3.
- t) conf. eques MICHAELIS *im Mosaischen Recht* P. V § 240, ubi simul generatim eos antiquorum hominum mores optime illustrat.

§ V.

CONTINVATIO.

Eadem Germanorum consuetudo cum caeteris libertatis naturalis uestigiis, ab antiquo statu irregulari superstitis, sequenti

C

quenti tempore, etiam ubi iudicia curatius adornata inueniuntur, perduravit. Hinc in legibus quoque medii acui, nempe speculo Saxonico, Sueuico, Iure caesareo aliisque legibus provincialibus illius temporis quacuis uulnerationes atque corporis mutilationes, definita in plurimos casus certa aestimatione pecuniaria (Busse) restitui debuerunt. Ita auctor Iur. prov. Sax. ait: *Der Mund, Nasen, Augen, Zungen und Obren, und des Mannes Gemechte, Hende, und Viize, der iclich, wird der Mann daran gelebmet, und soll man es ihm bezern, man muz ez ihme gelden mit einer halben Weregelde. Iclich Finger und Zene hat sine sunderliche Buze, nach deme daz ihm an dem Weregelde gebürt sin zeendte teil. — Wundet man auch einen Mann an ein Glied, daz ihme vergulden ist vor Gerichte, howet man ez ihme san süber abe, ber in mac nich ein hoer Gelt dar erwordern, denne sine Buze ^{a)}. Ad idem tendit, sed durior adhuc fuit Iuris provincial. Sueuici dispositio, ubi laeso electio conceditur, num uulnerantem talione afflictum uidere an satisfacionem pecuniariam accipere uelit: *Schlägt ein Mann dem andern der eyms ab, man soll im das byrwoider thun. Man soll auch dem Richter keyn Busse geben ob es also gerichtet wird. Wölten sie aber die Pfenning nehmen, den der Schad beschicht, das thund sye vool, das steet an in, und nicht an dem Richter ^{b)}. Vbi tamen uaria ^c legibus aliis, non satis intellectis, atque pro**

more

more illius aeni incaute applicatis deprompta uidentur. Conspirat etiam cum principiis haftenus indicatis IVS CAESAREVM e). Ex illis autem legibus eadem compositionis pecuniariae consuetudo usque ad recentiora tempora sub nomine *des Schmerzgeldes* sese propagauit, ita ut a plerisque pro iure communi habeatur, et ex Auctorum allegatorum, praesertim cel. QVISTORPII sententia etiam tum, cum poena publica corporalis aut pecuniaria irrogata est, et quaeuis damna ad computum actionis legis aquiliae utilis spectantia restituta sunt, tamen simul etiam uulnerans ad dolorum pretium ceti emendam illam antiquam et priuatam soluendum condemnari debeat.

a) *Ius prov. Sax. L. II. a. 16. 17. edit. Gaertnevi.*

b) *Ius prov. Suevic. edit. Senkenb. c. 118.*

c) *Ius caesareum edit. Senkenb. L. II. c. 25.*

§ VI.

GENVINA RATIO COMPOSITIONIS PECUNIARIAE
EVOLVITVR, EAMQVE HODIE CESSARE
DOCETVR.

Jam uero, cum finem illius compositionis pecuniariae atque genuinam rationem indagamus, in aprico est, eam i) comprehendisse damni uulneratione dati reparationem. Praeter eam enim sum-

mam pecuniariam, ad omnes casus certo modo determinatam, nulla alia actio rei persecutoria locum habuit. Eius damni meminit Speculator *Sueuus: Der Richter sol sehen an des Mannes Lästler, und an seinen Schaden, und heissen in darnach büßsen*^{a)}. Praecipue autem 2) compositiones illae pecuniariae, quae ad euitandos effrenatos uindictae naturalis excessus, atque circumscribendam uagam belli priuati, et talionis libidinem inuentae sunt, poenae rationem habuerunt. Quamuis enim quiuis, qui ad emendam (*Busse*) uulnerato soluendam obligatus erat, simul et iudici multam (*die Wette*) offerre debuit secundum proportionem emendae s. compositionis principalis quidem computatam, sed minori tamen summa e. g. decima compositionis parte consistentem^{b)}, cuius multae iam apud **TACITVM** prima uestigia inueniuntur: *Pars multae regi uel ciuitati, pars ipsi, qui uindicatur, uel propinquis eius exsoluitur*^{c)}; ea tamen pecunia, quae et fredum, bannumque alibi uocata est, et sportulae, iudici pro impetrata ab illo pace oblatae speciem habuit, impedire neuiquam potuit, quo minus compositio principalis s. emenda, uulnerato soluenda poenam proprietalem repraesentaret, qualis poenae priuatae consuetudo, Romanis quoque solemnibus, primis uitae ciuilibus omnino conueniebat. Hinc cum in *Iur. prov. Sax.* membra etiam aliunde iam inualida alteri abscissa aut mutilata compositioni plenae subiiciuntur,

lepide

lepide glossator rationem compositionis poenalem explicat: *Diss aber geschicht darum, weil man solch Wehrgeld wegen eines Verwahrlosung gibt, dadurch einen andern wehe geschiebet, und dann einem Lamen ja so wehe mag geschehen als einem Gefunden, darum, weil er gleich schwehre Wehe-tage leidet, hat er auch billich gleiche Buß und Besserung zu fodern — Die ander Ursach ist, das man die Buß zur Bekenntniß gibt, das der sie gibt, habe an jenem Unrecht gethan, welchem er sie gibt. Weil dann dieses einen lamen Mann ja so sehr beschemen kan als einen gefunden, so verbüßt man es ihm auch billich also, als einem gefunden^{d)}.*

a) *Ius prov. Suev. c. 105.*

b) *I. P. S. c. 53. Ius prov. Suev: c. 96.*

c) *TACITVS c. 12.*

d) *ad I. P. S. L. II. c. 20.*

§ VII.

COMPOSITIONVM RATIONEM HODIE CESSARE, DOCETVR.

Verum enim uero hodie omnes illae circumstantiae plane deficiunt, quibus olim poenas uulnerantium priuatas, nempe compositiones pecuniarias s. dolorum pretia, de quibus sermo nobis est, accommodata fuisse, demonstraui. 1) In uulgus enim no-

tum est, Processu inquisitorio in Germania recepto, iudicem competentem ex officio in quasuis iniurias praefertim reales, inquirere, casque aut poena corporis afflictiua, carceris, aut pecuniaria pro diuersis doli gradibus secundum prudentis iudicis arbitrium determinanda, quam Dominus iurisdictionis sibi uindicat, coerceri a). Et quamuis in nonnullis prouinciis pro cuiusuis loci consuetudine ac moribus etiamnum quarundam uulnerationum determinata ac perpetua existit aestimatio poenalis, ideoque cel. MOESERUS obseruauit: *man lacht jetzt über dergleichen alten Gesetze, und läßt sich dafür von jeder Obrigkeit als ein Knecht nach Willkühr strafen. Es wird aber kein Land seyn, worinn sich nicht noch eine gewisse Bruchtentaxe findet, so das z. e. eine Ohrseige, ein Schlag etc. seine gewisse feststehende Geldstrafe hat, welche ein Beamter nicht erhöhen soll* b); haec tamen emendae tanquam pristinarum compositionum uestigia nequiquam priuatorum patrimonio relinquuntur, sed potius a iudice exiguntur c). Ergo, cum hodie poena publica priuatam omnem absorbet, ideoque et Romanorum actiones poenales ad nostrum statum applicari haud posse, plerique conueniunt d), nulla superest ratio, cur Germanorum ueterum poenas priuatas, itidem non nisi ad societatis incuntis ingenium accommodatas, mutato statu publico, applicemus. Neque obiiendum, poenas hodiernas publicas in locum multae antiquae iudici

iudici offerendae (*der Wette*) transiisse, ideoque tamen priuatam poenam simul locum inuenire: Id enim minime affirmari potest, cum hodiernae poenae publicae ratio longe diuersa est ab illa Germanorum mulcta, eamque, ubi praesertim arbitrio iudicis determinatio relinquitur, grauitate superat, deinde, ubi etiamnum obtinet certus aestimationum catalogus (*Bruchtentax*) ille emendam et mulctam antiquam simul comprehendere atque exclusiuis priuatis a iudice solo exigi solet. Hinc sequentem regulam hodie formandam esse censeo: *dolorum pretium hodie adiudicari neuitquam posse iure communi, nisi speciali prouinciae lociue consuetudine iudex a poena publica exigenda abstineat, eiusque loco priuatam laesorum patrimonio inferendam permittat.* In eo uero disquisitio mea haud uersatur, num forsan ad publicam securitatem salutemque conduceret, poenam priuatam postliminii iure restaurare, licet de hodierna eius utilitate ualde dubitem. Quam primum autem poena priuata decernitur, publica omitti debet, et uice uersa. Prouoco insuper ad *Weregeldi* analogiam, cuius hodiernum usum non nisi ad particulares Saxoniae consuetudines referunt e). Cur autem quaeso non dolorum quoque pretium, cuius eadem est ratio, a iuris communis regulis remouent, atque ad particulares prouinciarum consuetudines relegant? Deinde cum in Saxonia ipsi *Weregeldo* non aliter locus

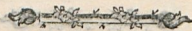
cus datur, quam si reus poenae corporis afflictivae haud subiicitur f), quomodo quaeso cum poena uulnerationum publica priuata simul conciliari poterit? 2) Cessat etiam hodie compositionum ratio, quatenus ad priuatam damnorum perfectionem agitur, quoniam omnia eo spectantia, operae in praesens et futurum cessantes, impendia curationis, damna deformitate ac citricibus accepta sub actione legis aquiliae utili comprehenduntur, quo sane dolores, quibus solis patrimonio nihil decedit, referri haud possunt. Et omnino quoque sanior est iuris romani hac in re dispositio, quod pro cuiusvis facti circumstantiis peculiarem damnorum aestimationem permittit.

- a) KOCH *Inst. iur. crim.* § 425. BOEHMER *ad Carpzov.* qu. 97 obf. 4. QUISTORP. *Grundsätze des teutschen peinl. Rechts* § 316.
- b) MOESERVS l. c. § 19. IDEM *In den Patriotischen Phantasien* P. I. Berlin 1778. n. LXXI. ibi: *Zufällige Gedanken bey Durchlesung alter Bruch-Register.*
- c) Conf. 10. GOTTL. WEIDLER, *de eo quod iuris circa multas siue poenas pecuniarias.* Wittemb. 1746.
- d) Conf. THOMASIVS *de exiguo actionum poen. usu in foris Germaniae.*
- e) V. ALBR. KAESTNER *de Werigeldo*, Lipsi. 1742.
- f) PÜTTMANN *El. iur. crim.* § 307.

§ VIII.

RESPONSIO AD CEL. QVISTORPII ARGVMENTA
ET QVIDEM I^{um}.

Supereſt, ut adhuc breuiter ad illa argumenta respondeam, quibus cel. QVISTORPIVS aliique obligationem ſoluendi et adiudicandi dolorum pretium inter iuris communis hodie recepti placita referunt. Quod uero ad argumentum I^{um} ab uſu forenſi, quibus mores Germanorum antiqui uſque ad noſtra tempora circa dolorum pretium ſeruati ſint, deſumptum, attinet, in praecedentibus ſatis ſuperque docui, talem morem non niſi ad conſuetudines particulares et prouinciales ſpectare, et neutiquam inter ea iuris capita, quae in uniuerſum atque in dubio obſeruanda ſunt, hodie referri poſſe. Quod enim generatim Illuſtr. PÜTTERVS monuit: *man könne mit ſogenannten Inductions - Schließen von mehrerern einzelnen ſtatutarifehen oder andern beſondern Rechten auf ein allgemeines teuſches Recht nicht bebutſam genug zu Werk geben* ^{a)}, id omnino et in hoc iuris capite applicandum eſt. Obſeruantur enim in diuerſis Germaniae prouinciis circa iniuriarum animaduerſiones principia admodum differentia, uti et de Werigeldi uſu ſupra iam monui. In dubio uero magiſtratu ius competit, poenam publicam a reo exigendi, quae priuatam tollit. Deinde iam dudum

cautum legum Germanicarum antiquarum usum docuit Ictus
 cel. STRVBEN b) notumque est, cum et olim maxima iuris
 consuetudinarii diuersitas in singulis prouinciis ac pagis obtinuerit,
 multo magis hodie ea tantum capita nos obligare, quorum
 obseruantia specialis testimoniis satis grauibus demonstrari potest.
 Noui quidem, ICTos iuri romano nimium addictos ad exces-
 sum usque rigidos fuisse, circa talium consuetudinum probationes,
 ideoque Nostrates duplex ius commune in Germania statuere coe-
 perunt, unum *Romanum*, et alterum *Germanicum*, quoniam et inter
 Germanos quantumuis iure maxime particulari uiuentes uaria ta-
 men iuris principia generalia obtinuerunt, Reipublicae germanicae,
 situj, moribus et reliquo statui conuenientia, quae olim aut ab
 omnibus, aut a certis saltem ordinibus obseruata ad nostrum usque
 aeuum ob rationis atque circumstantiarum paritatem sese con-
 seruarunt c). Dantur quoque alia iuris germanici principia com-
 munita, peculiari quidem reipublicae formulae haud propria, sed
 a sana ratione et aequitate naturali profluentia e. g. pactorum nu-
 dorum obligatio, pactorum successoriorum facultas etc., ubi ius
 commune germanicum ideo prae iure communi peregrino prae-
 rogatiuam meretur, quoniam in hac re contrariorum iuris ro-
 mani capitum particularis et localis fuit ratio, ad nos minime
 quadrans. Verum enim uero, cum ea omnia ad praesentem
 doctri-

doctrinam propius applicare studeo, neque in Reipublicae germanicae statusque iudicarij forma hodierna, neque circa sanae rationis aut aequitatis naturalis praecepta quicquam inuenire potui, cui dolorum aestimatio pecuniaria satis respondeat. Si enim

a) ad damni uulneratione dati reparationem respicimus, nemo sane legibus romanis et actioni legis aquilliae utili praerogatiuam denegabit, quod talia damna, non, ut leges germanicae antiquae, perpetuo calculo subiiciunt, sed ad diuersas factorum circumstantias respici, iubent, eorum tantum, quae aestimationem admittunt, rationem habent, atque dolores, quibus patrimonio nil decedit, a rei persecutionis calculo remouent. b) Si uero compositiones illae pecuniariae germanicae, ad quarum reliquias dolorum pretium spectat, tanquam poenae considerantur, tum iterum quilibet concedet, antiquum Germanorum statum, rei iudicariae defectus, atque belli priuati iura, quibus momentis illae superstructae erant, hodie cessare, et quoniam, processu inquisitorio introducto, aucta tranquillitatis publicae cura, et iudicium potestate ad eam firmandam habili, hodie poenae publicae a magistratu hisce casibus decernuntur, priuatae uindictae rationem deficere ex iisdem principiis, quibus etiam aduersus actiones poenales in legibus romanis fundatas ab innumeris iam pugnatum est. Id quidem olim nimio Iureconsultorum, instituta patriae tuentium ardori indul-

indulgendum fuit, cum nonnunquam eodem fere momento, quo de incongruis iuris romani applicationibus quaestio sunt, obsoleta iuris germanici antiqui capita in lucem protulerunt, quorum tamen apud nos recentiori tempore aequae cessavit ratio. Nos uero, abiecto partium studio, tranquilliori animo utriusque iuris communis tam romani quam germanici genium indagare, decet.

- a) *In den Beiträgen zum teutschen Staats- und Fürstenrecht.* P. II. Göttingen 1779. p. 71.
- b) *Vom Mißbrauch und guten Gebrauch der alten teutschen Rechte.* Nebenstunden P. V. p. 79.
- c) Ill. PÜTTERI obf. *Erhebliche Folgen des Satzes dafs es zweierlei gemeine Rechte in Teutschland gebe.* In den Beiträgen. I. c. pag. 93.

§ IX.

RESPONSIO AD ARGUMENTVM II^{dam}.

Deinde alteri quoque argumento e constitutionis criminalis carolinae art. XX. defuncto facile satisfieri potest. Quamuis enim concedam, a casu speciali iudicis inique torquentis, ad doloris pretium soluendum obligati, ad alias quoque uulnerationes conclusionem ualere, id tamen 1) praecipue notandum est, poenae simul publicae iudici irrogandae in eodem articulo mentionem nullam fieri a). Atqui cum haec, ut omnino hodie fieri debet, aduersus iudicem, excessum iniuriosum

sum committentem decernitur, ideo et poenam priuatam f. dolorum pretium cessare, necesse est. Deinde 2) Constitutio crim. Car. uaria continet non solum iuris romani sed et germanici antiqui capita, quorum hodie nulla statuitur applicatio. Sic e. g. poena dupli et quadrupli in furto paruo b) hodie deferitur, et publica poena infligitur; sic in locum poenae talionis ob falsa testimonia, temerarias accusationes, famosos libellos statuta c) arbitrariae hodie decernuntur. Et sic quoque poenae priuatae f. dolorum pretii, cuius art. XX. meminit, ratio hodie cessat, ob uindictam publicam, cuius ambitus eo, quo Carolina lata est, tempore, tam late nondum patuit.

a) Neque clariora sunt verba art. LXI. *und sollen darumb nach Gestalt und Gelegenheit der Ueberfarung, vvie Recht ist, Straf und Abtrag leiden etc.*

b) a. 157. 158.

c) a. 68. 107. 110.

§ X.

RESPONSIO AD ARGUMENTVM III^{ium}.

Neque etiam in legibus romanis solatium pro illius pretii iustitia quaerendum est. Postquam enim certa illa iniuriarum pretia, etiam apud ueteres Romanos, Germanorum more, legibus XII tabb. definita, ob mutatas temporum rationes in delectudinem abierunt, et nil iuuarunt, ideoque teste A. GELLIO^a)

Lucius

Lucius quondam Veratius fuit homo improbus et immani uecordia, qui pro delectamento habebat os hominis liberi manus suae palma uerberare, quem et seruus sequebatur crumenam plenam assium portitans, et quemcunque dominus depalmauerat, ei numerare statim secundum XII Tab. XXV asses iussus; tum quidem Praetores antiquam taxam abolere coeperunt, iniuriisque aestimandis recuperatores se daturos edixerunt, unde actio iniuriarum aestimatoria poenalis originem trahit, cum actione rei persecutoria legis aquiliae simul competens, cuius elegans existit in Institutionibus Iulianianis descriptio: *Poenam iniuriarum ex lege XII Tab. propter membrum quidem ruptum talio erat, propter os uero fractum erant numariae poenae constitutae, quasi in magna ueterum paupertate. Sed postea Praetores permittebant ipsis, qui iniuriam passi erant, eam aestimare, ut iudex uel tanti eum condemnet, quanti iniuriam passus aestimauerit uel minoris, prouti ei uisum fuerit. Sed poena quidem iniuriarum, quae ex lege XII Tab. introducta est, in desuetudinem abiit: quam autem praetores introduxerunt, quae etiam honoraria appellatur, in iudiciis frequentatur. Nam secundum gradum dignitatis uitaeque honestatem crescit aut minuitur aestimatio iniuriae* b). Imo etiam lege Cornelia ob iniurias praecipue pulsando, uerberando, domum introcundo illatas, praeter ciuilem praetoriam, Criminalis persecutio et poena publica introducta

ducta est c), quod et ad alias iniurias postea extensum d). Verum enim vero probe notandum est, actionem illam aestimatoriam poenalem priuatam et criminalem persecutionem non nisi alternatiue competiisse, ita, ut, una a laeso electa, altera cessaret. *In summa enim ait Imperator IVSTINIANVS, sciendum est, de omni iniuria, eum, qui passus est, posse uel criminaliter agere uel ciuilitur. Et si quidem ciuilitur agitur, aestimatione facta secundum quod dictum est, poena reo imponitur. Sin autem criminaliter, officio iudicis extraordinaria poena reo irrogatur e).* Ergo in eodem tum statu fere Romani uersabantur, quo nos hodie; Simul uero perspicuum est, ab illa actione romanorum aestimatoria, si quoque ea cum dolorum pretio comparatur, ad absolutam huius obligationem ne minimam quidem ualere consequentiam, sed cum iam romano iure laeso electio alterutrius remedii tantum competeret, multo magis hodie, processu inquisitorio introducto, poenam publicam, cuius exactio iudici competit, priuatam atque dolorum pretium absorbere.

a) Nost. Att. L. XX. c. I.

b) § 7. I. de iniur.

c) L. 5. § 1. D. de iniuriis. L. 37. § 1. D. eodem. Conf. PAULUS recept. sent. V. 4. 8. Conf. G. L. L. BOEHMER de abigeatu et furto equorum § 4. in Elect. iur. ciu. T. III. n. 21. p. 244.

d) § 10. I. de iniur.

e) § 10. I. l. c. L. 6. D. de iniur. L. 7. § 1. D. de iniur. l. un. C. quando ciu. ast. crim. praei.

ULB Halle

3

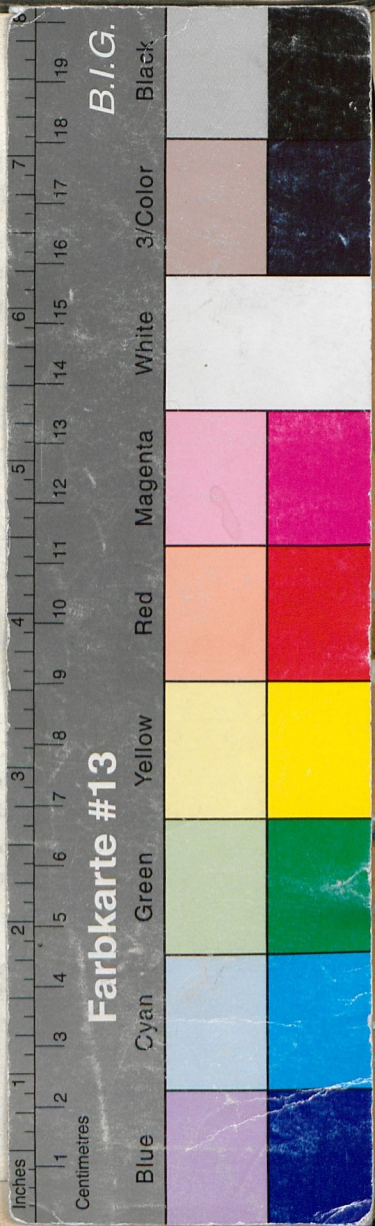
003 331 415

TA-06

13

1781, 2

14

DISSERTATIO INAUGURALIS IVRIDICA
DE
VVLNERATIONVM
SATISFACTIONE
E GERMANORVM LEGIBVS
CAVTE DERIVANDA

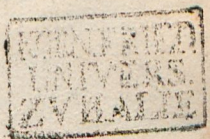
P. 447.

QVAM
DIVINIS AVSPICIIS
AVCTORITATE
INCLYTI ICTORVM ORDINIS
PRO LICENTIA
SVM MOS IN VTROVQVE IVRE HONORES
AEQVE AC PRIVILEGIA DOCTORALIA
RITE CONSEQVENDI
PVBLICE DEFENDET
IOANNES ANDREAS FRIEDERICH
NORIMBERGENSIS

D. xxx APR. c1o1occlxxxi

ALTDORFII
IMPRESSVM LITTERIS MEYERIANIS

197

